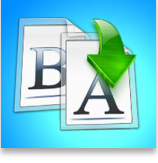

1982 ANAYASASI'NA GÖRE YÜRÜTME ORGANI I

İÇİNDEKİLER

- Yürütme Organının Yapısı
- Cumhurbaşkanı
- Cumhurbaşkanı Yardımcıları
- Bakanlar

HEDEFLER

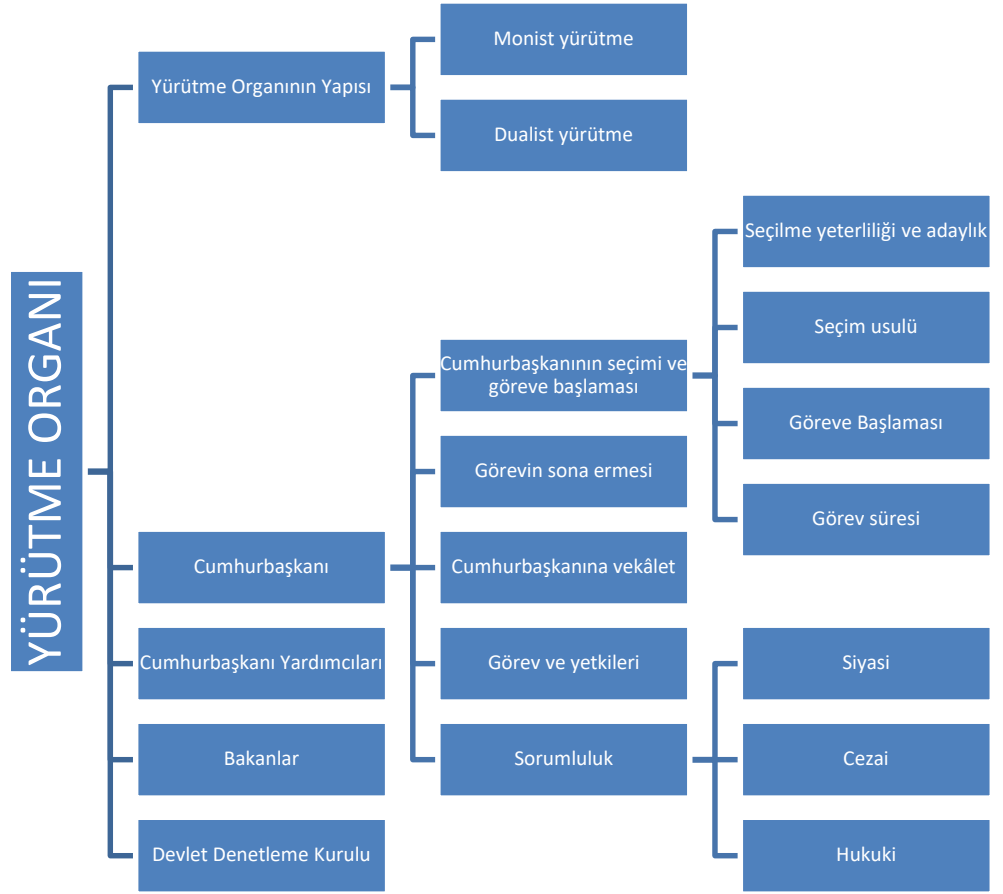
- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
- Yürütme organının yapısını açıklayabilecek,
- Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerini sıralayabilecek,
- Cumhurbaşkanı'nın sorumluluğu hakkında bilgi sahibi olabilecek,
- Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların konumunu kavrayabileceksiniz.

Atatürk Üniversitesi
Açıköğretim Fakültesi

ANAYASA HUKUKU Prof. Dr. Yüksel METİN

ÜNİTE 9

GİRİŞ

1982 Anayasası'nın 6. maddesine göre, Türk Milleti, egemenliğini, anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılmasında yetkili organlardan biri de yürütme organıdır.

1982 Anayasasının ilk şeklinde öngörülen hükümet sistemi tam olarak klasik parlamenter sisteme benzemese de yine de parlamenter sistem olarak kabul edilmekteydi. Yürütme organı parlamenter sisteme uygun olarak ikili yapıdaydı ve Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulundan oluşmaktaydı. 2007 Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi kabul edilmiş ve böylelikle zaten geniş yetkileri bulunan Cumhurbaşkanlığı makamı daha da güçlendirilmiştir. 2017 Anayasa Değişikliği ile hükümet sistemi değiştirilmiş, parlamenter sistem terkedilerek Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi (Türk tipi başkanlık sistemi) olarak adlandırılan başkanlık sistemine benzer yeni bir hükümet sistemi kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.

Anayasa'nın 8. maddesine göre, *"yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir."* Bu hüküm, Türkiye'de yürütme organının *monist yani tekçi bir yapıda* olduğunu göstermektedir.

Yürütme organı denildiğinde, anayasanın, yürütme yetkisi ve görevini verdiği Cumhurbaşkanı anlaşılır. Diğer idari kuruluşlar ise, kural olarak Cumhurbaşkanına bağlı olarak idari hizmetleri yerine getirirler.

Yürütme, 1982 Anayasası'nın üçüncü kısmının ikinci bölümünde düzenlenmiştir (m. 101-137). Bu bölümde önce Cumhurbaşkanı (m. 101-118), sonra olağanüstü hâl yönetimi (m. 119) ve en sonunda da idare (m. 123-137) düzenlenmiştir.

YÜRÜTME ORGANININ YAPISI

Yürütme organı yapısı bakımından *monist (tekçi) yürütme ve düalist (ikici) yürütme olarak iki ana tipe ayrılmaktadır. Monist yürütme tipinde, yürütme yetkisi tek bir organa aittir.* Monist yürütme, başkanlık sisteminde görülür. Örneğin başkanlık sistemini benimseyen Amerika Birleşik Devletleri'nde, yürütme yetkisi halk tarafından seçilen başkana aittir. *Düalist yürütme tipinde ise, yürütme yetkisi, devlet başkanı ile bakanlar kurulu arasında paylaştırılmış durumdadır. Düalist yürütme, parlamenter ve yarı-başkanlık sistemlerinde görülür.*

1982 Anayasası, 2017 Anayasa değişikliğine kadar, bazı yönleriyle klasik parlamenter sistemden uzaklaşsa da, esas itibarıyla parlamenter hükümet sistemini benimsemişti. Parlamenter hükümet sistemine uygun olarak da, yürütme organı Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulundan oluşmaktaydı. Yani yürütme organı düalist yapıdaydı.

2017 Anayasa değişikliğinin 9 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine (Türk tipi başkanlık sistemine)

Monist Yürütme:

Yürütme yetkisinin tümünün kişi ya da kurul olarak tek bir organa ait olmasıdır.

Düalist Yürütme:

Yürütme yetkisinin bir kişi ile bir kurul arasında bölüştürülmesidir.

geçilmiş ve yürütme organı monist yapıya dönüşmüştür. 1982 Anayasası'nın 8. maddesine göre, *“Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanlığı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.”* Anayasa'ya göre, Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir (m. 104).

CUMHURBAŞKANI

Cumhurbaşkanının Seçimi ve Göreve Başlaması

Seçilme yeterliliği ve adaylık

1982 Anayasası'nın 101. maddesine göre, *“Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.”* Buna göre, cumhurbaşkanı seçilebilmek için şu şartların bulunması gerekir:

- Türk vatandaşı olmak,
- Kırk yaşını doldurmuş olmak,
- Yükseköğrenim yapmış olmak,
- Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmak.

Anayasa'ya göre, *bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.*

Dolayısıyla iki dönem Cumhurbaşkanlığı yapan birinin yeniden aday gösterilmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hâlinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir. Keza Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması ve Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimine bir yıldan fazla süre kalması hâlinde, 45 gün içinde yalnızca Cumhurbaşkanı seçimi yapılır ve seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Bu iki istisnai hâlde Cumhurbaşkanının üçüncü dönem için aday olması mümkündür.

Cumhurbaşkanlığına, *siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir* (AY m. 101/3). Aday gösterilmek, kişinin yazılı muvafakatine bağlıdır (6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanunu, m. 7). Seçilme yeterliliğine sahip bir kişi, doğrudan kendisi aday olamaz; siyasi parti grupları, siyasi partiler ya da en yüz bin seçmen tarafından aday gösterilmesi gerekir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partiler grup kararıyla, diğer siyasi partiler ise tüzüklerinde gösterilen yetkili organlarının kararıyla Cumhurbaşkanlığına aday gösterebilirler. Her siyasi parti veya parti grubu ancak bir aday için başvuruda bulunabilir. Bir kişiyi birden fazla siyasi parti grubu veya siyasi parti aday gösterebilir (6271 sayılı Kanun, m. 8).

En az yüz bin seçmen seçilme yeterliliğine sahip bir kişiyi Cumhurbaşkanlığına aday gösterebilir. Bunun için önce seçmenlerce aday

Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.

gösterilmek isteyen kişi, Kanun'da belirtilen belgelerle birlikte, Yüksek Seçim Kuruluna bizzat başvuruda bulunması gerekir. Yüksek Seçim Kurulu, başvurusu kabul edilen kişileri ilan eder. Seçmenler, ancak bu ilanda belirtilen kişilerden sadece biri için bir kez teklifte bulunabilirler. Eğer yüz bin veya daha fazla seçmen ilan edilen bu kişilerden birini süresi içinde kayıtlı oldukları ilçe seçim kuruluna bizzat başvurarak aday gösterirse, söz konusu kişi seçmenlerce Cumhurbaşkanı adayı gösterilmiş olur (6271 sayılı Kanun, m. 8/A).

Seçimi

1982 Anayasası'nın ilk şeklinde Cumhurbaşkanının TBMM tarafından yedi yıllık bir süre için seçilmesi öngörülmüştü. Cumhurbaşkanı seçilen kişinin yeniden seçilmesi mümkün değildi. Ancak 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının halk tarafından beş yıllık bir süre için seçilmesi kabul edilmiştir. 2017 Anayasa Değişikliği ile başkanlık sistemi kabul edildiğinden ve başkanlık sisteminde yürütme yetkisini kullanacak kişinin (Cumhurbaşkanının) doğrudan halk tarafından seçilmesi gerektiği için Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi usulü devam ettirilmiştir.

2017 Anayasa Değişikliği ile *Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin beş yılda bir aynı günde yapılması kabul edilmiştir.*

Cumhurbaşkanı seçimi, normal şartlarda Cumhurbaşkanı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin beş yıllık görev sürelerinin dolmasından önceki son pazar günü yapılır. Görev süresi, birlikte yapılan bir önceki seçim tarihi esas alınarak belirlenir (6271 sayılı Kanun, m. 3/3).

TBMM veya Cumhurbaşkanı tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hâlinde, kararın verildiği günden sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk pazar günü Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi birlikte yapılır (6271 sayılı Kanun, m. 3/4).

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması ve Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimine bir yıl veya daha az süre kalması hâlinde, Cumhurbaşkanı seçimi, makamın boşaldığı günden sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk pazar günü Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimiyle birlikte yapılır (6271 sayılı Kanun, m. 3/5).

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması ve Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimine bir yıldan fazla süre kalması hâlinde, Cumhurbaşkanı seçimi, makamın boşaldığı günden sonra gelen kırk beş gün içindeki son pazar günü yapılır. Bu şekilde seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz (6271 sayılı Kanun, m. 3/6).

Anayasa'ya göre, *Cumhurbaşkanı, iki turlu seçim sistemine göre doğrudan halk tarafından seçilir.* Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı, iki turlu seçim sistemine göre doğrudan halk tarafından seçilir.

İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması hâlinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması hâlinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması hâlinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir. Seçimlerin tamamlanamaması hâlinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder. *Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer (m. 101).*

Yüksek Seçim Kurulu, Cumhurbaşkanı seçimlerinin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapmaya ve yaptırmaya ve gerekli kararları almaya yetkilidir (6271 sayılı Kanun, m. 2). Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur (AY, m. 79/2).

Görev süresi

Anayasa'ya göre (m. 101), *“Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.”* Ancak Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hâlinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir (m. 116/3). Bu istisnai hüküm, yalnızca Cumhurbaşkanı ikinci döneminde iken seçimlerin yenilenmesi hâlinde geçerlidir.

Keza Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması ve Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimine bir yıldan fazla süre kalması hâlinde, 45 gün içinde yalnızca Cumhurbaşkanı seçimi yapılır ve seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. *Bu iki istisnai hâlde Cumhurbaşkanının üç dönem görev yapması mümkündür.*

Cumhurbaşkanının görev süresinin dolması veya seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi ya da seçimlerin tamamlanamaması hâllerinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder (6271 sayılı Kanun, m. 4/4). Keza TBMM tarafından savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasının mümkün olmadığına dair karar verilmesi hâlinde, Cumhurbaşkanı seçimi bir yıl geriye bırakılacağından, bu durumda da görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder (6271 sayılı Kanun, m. 5).

Göreve başlaması

Anayasa'ya göre, *Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde ant içer (m. 103).*

6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'na göre, Cumhurbaşkanı seçiminin kesin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilir, kamuoyuna ilan edilir

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

ve Resmî Gazete'de yayımlanır. Seçilen Cumhurbaşkanı adına, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Cumhurbaşkanı seçildiğine dair bir tutanak düzenlenir (m. 20). Seçilen Cumhurbaşkanı adına düzenlenen tutanak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı veya Geçici Başkan tarafından verilir ve aynı birleşimde ant içme töreni yapılır. Bu birleşim, birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçiminin ardından Meclisin toplandığı ilk günü takip eden üç gün içinde gerçekleştirilir. Cumhurbaşkanı'nın ikinci oylamada seçilmesi veya sadece Cumhurbaşkanı seçiminin yapılması hâlinde ant içme töreni, seçim sonucunun kesinleşmesini takip eden üç gün içinde yapılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı hâlinde değilse derhâl toplantıya çağrılır (m. 21).

Cumhurbaşkanı, TBMM Genel Kurulunda yapılan ant içme töreniyle birlikte göreve başlamış olur.

Cumhurbaşkanlığı Görevini Sona Erdiren Hâller

Cumhurbaşkanı'nın görevini sona erdiren hâllerden *ilki*, beş yıllık görev süresinin dolmasıdır. Anayasa'ya göre, Cumhurbaşkanı'nın görev süresi beş yıldır ve bu süre ant içmeyle başlar. Beş yıl sonra yeni seçilen Cumhurbaşkanı'nın ant içmesi ile birlikte görevdeki Cumhurbaşkanı'nın da görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı'nın görevini sona erdiren hâllerden *ikincisi*, TBMM veya Cumhurbaşkanı tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesidir. Seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hâlinde, TBMM ve Cumhurbaşkanı seçimleri birlikte yapılır. Böyle bir durumda Cumhurbaşkanı'nın beş yıllık görev süresi dolmadan görevi sona ermiş olur.

Cumhurbaşkanı'nın görevini sona erdiren hâllerden *üçüncüsü*, Cumhurbaşkanı'nın herhangi bir sebeple boşalmasıdır. Anayasa, Cumhurbaşkanı'nın herhangi bir nedenle boşalması hâlinde, kırk beş gün içinde Cumhurbaşkanı seçiminin yapılmasını öngörmektedir. Ancak Anayasa'da Cumhurbaşkanı'nın boşalması hâline yol açacak nedenler sayılmamıştır. Anayasa'da sadece Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı'nın görevinin sona ereceği öngörülmüştür (m. 105). 1982 Anayasası'nın ilk şeklindeki düzenlemeden hareketle Cumhurbaşkanı'nın boşalmasına yol açan nedenler; *istifa, ölüm ve diğer nedenler* şeklinde üç başlık altında toplanabilir. Ölüm, istifa ve mahkûmiyet dışında, Cumhurbaşkanı'nın görevini yapmaya sürekli olarak engel teşkil edecek herhangi bir nedenin ortaya çıkması hâlinde Cumhurbaşkanı'nın boşaldığı kabul edilebilir (Gözler, 2018).

Cumhurbaşkanına Vekâlet

Cumhurbaşkanına vekâlet etme görevini 1924 Anayasası TBMM Başkanına, 1961 Anayasası Cumhuriyet Senatosu Başkanına, 1982 Anayasası'nın ilk şekli TBMM Başkanına vermişti. 2017 Anayasa Değişikliği sonrasında *Cumhurbaşkanına vekâlet etme görevi, Cumhurbaşkanı yardımcısına verilmiştir*. Anayasa'ya göre,

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması veya Cumhurbaşkanı'nın geçici olarak görevinden ayrılması hâllerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir (m. 106/1).

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde, kırk beş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (m. 106/2).

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hâllerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (m. 106/3).

Birden fazla Cumhurbaşkanı yardımcısının bulunması hâlinde bunlardan hangisinin Cumhurbaşkanlığına vekâlet edeceği Anayasa'da öngörülmemiş, bu husus 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde, yenisi seçilene kadar *en yaşlı Cumhurbaşkanı yardımcısı*, Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hâllerinde ise, *Cumhurbaşkanının görevlendirdiği yardımcısı* Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (m. 18/).

Örnek

- T.C.
- CUMHURBAŞKANLIĞI 7 Temmuz 2019
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
- 8-9 Temmuz 2019 tarihlerinde Bosna-Hersek'e ziyarette bulunacağımdan, dönüşüme kadar Cumhurbaşkanlığına; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 106 ncı maddesi uyarınca, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat OKTAY vekalet edecektir.
- Bilgilerinize sunarım.
- Recep Tayyip ERDOĞAN
- CUMHURBAŞKANI

Görüldüğü üzere, 1982 Anayasası, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâli ve Cumhurbaşkanının geçici olarak görevinden ayrılması hâli olmak üzere iki ayrı hâlde Cumhurbaşkanına vekâlet edilmesini öngörmüştür.

Cumhurbaşkanı yardımcısı, Cumhurbaşkanına vekâlet ederken Cumhurbaşkanına ait bütün yetkileri kullanabilir. Zira Anayasa'da "Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır" denilmiş ve herhangi bir sınırlama da getirilmemiştir.

Cumhurbaşkanı
Devletin başıdır.
Yürütme yetkisi
Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri

2017 Anayasa Değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine (Türk tipi başkanlık sistemine) geçildiğinden ve bu sistemde Cumhurbaşkanı yürütme yetkisi ve görevini kullanacak tek makam hâline geldiğinden, Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasa'nın 104. maddesi yeniden düzenlenmiştir.

1982 Anayasası'nın 8. maddesine göre, *yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.* Görüldüğü üzere, yürütme yetkisi ve görevi tümüyle Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasa'nın 104. maddesine göre, *Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.*

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Cumhurbaşkanı yürütme organı olarak yürütme yetkisini kullanır, "Devletin başı" sıfatıyla da Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin önemli bir kısmı Anayasa'nın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Maddede sayılanların bir kısmı yürütme yetkisiyle, bir kısmı ise devlet başkanı sıfatıyla sahip olduğu temsil yetkisiyle ilgilidir. Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri Anayasa'nın 104. maddesinde sayılanlardan ibaret değildir. Zira 104. maddenin son fıkrasına göre Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasa'da ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanının temsil yetkisi ile Anayasa'nın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin etme görevi dışında sahip olduğu diğer görev ve yetkiler 104. maddede şöyle sıralanmıştır:

- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin önemli bir kısmı Anayasa'nın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Maddede sayılanların bir kısmı yürütme yetkisiyle, bir kısmı ise devlet başkanı sıfatıyla sahip olduğu temsil yetkisiyle ilgilidir.

- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.
- Millî güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.
- Yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarır.
- Kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarır.
- Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasa'da ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Anayasa'nın diğer maddelerinde Cumhurbaşkanına tanınan yetkilerden bazıları şunlardır:

- Anayasa Mahkemesine üye seçmek (m. 146),
- Danıştay üyelerinin dörtte birini seçmek (m. 155),
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilini seçmek (m. 154),
- Hâkimler ve Savcılar Kuruluna üye seçmek (m. 159),
- TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırarak (m. 93/2),
- Seçimlerin yenilenmesine karar vermek (m. 116),
- Genelkurmay Başkanını atamak (m. 117/3),
- Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık etmek (m. 118),
- Olağanüstü hâl ilan etmek (m. 119/1),
- Olağanüstü hâllerde olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarmak (m. 119/6),
- Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyelerini atamak (m. 108),
- Devlet Denetleme Kuruluna idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak (m. 108),
- Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek ve atamak (m. 131/2),
- Üniversite rektörlerini seçmek ve atamak (m. 130/6),

1982 Anayasası'nın ilk düzenlemesinde, Cumhurbaşkanı, anayasanın kendisine tanıdığı görev ve yetkileri kullanırken, bazı işlemleri tek başına, bazılarını da Başbakan ve ilgili bakanla birlikte, yani karşı-imza kuralına göre yapmakta idi. 2017 Anayasa Değişikliği'ne kadar esas itibarıyla parlamenter hükümet sistemi geçerli olduğundan ve parlamenter sistemde sorumsuz olan devlet başkanının bütün işlemlerinin başbakan ve ilgili bakan tarafından imzalanması ve bu

Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 104. maddesinde veya diğer maddelerinde ya da kanunlarda kendisine verilen görev ve yetkileri tek başına kullanır.

işlemlerden kaynaklanan sorumluluğun da başbakan ve ilgili bakana ait olması esası geçerli olduğundan karşı-imza kuralı bulunmaktaydı.

2017 Anayasa Değişikliği ile parlamenter sistem terk edilip başkanlık sistemine geçildiğinden karşı-imza kuralı da kaldırılmıştır. Başkanlık sisteminde karşı-imza kurumu sistemin mahiyeti gereği zaten olamaz. Bu nedenle, *Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 104. maddesinde veya diğer maddelerinde ya da kanunlarda kendisine verilen görev ve yetkileri tek başına kullanır.* Yeni sistemde Cumhurbaşkanının bir bakanın karşı-imzasına ihtiyacı yoktur.

Cumhurbaşkanı, yetki devri ile bazı yetkilerini devredebilir. Yukarıda bahsedilen çok sayıdaki yetkinin Cumhurbaşkanınca tek başına ve doğrudan doğruya kullanılması çok güçtür. Nitekim 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi bu durumu dikkate alarak yetki devrini kabul etmiştir. Kararnamenin 1. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, *Cumhurbaşkanı, yetkilerinden bir kısmını gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak belirterek astlarına devredebilir.* Ancak devrettiği yetkiyi, gerek gördüğünde kendisi de doğrudan kullanabilir. Belirtmek gerekir ki, yetki devri Cumhurbaşkanının idari fonksiyon alanında kalan görev ve yetkileri bakımından söz konusu olabilir. Cumhurbaşkanının yasama ve yargıyla ilgili görev ve yetkilerini astlarına devretmesi mümkün değildir. Buna karşılık Cumhurbaşkanı, yürütme ve idare alanındaki yetkilerini, şartlarına uygun olmak şartıyla, astlarına devredebilir. Ancak bu yetkilerden Anayasa veya kanun tarafından münhasıran Cumhurbaşkanına verildiği anlaşılan yetkiler, Cumhurbaşkanı tarafından astlarına devredilemez (Gözler, 2018).

Cumhurbaşkanının Sorumluluğu

Siyasi sorumluluk

Siyasi sorumluluk, "egemen" e karşı yönetenlerin sorumluluğudur. Demokrasilerde egemenlik halka ait olduğuna göre, siyasi sorumluluk denildiğinde doğrudan halka veya halkın temsilcilerine karşı sorumlu olma anlaşılır. Siyasi sorumluluğun müeyyidesi, sorumluluk sahibi kişinin görevden uzaklaştırılmasıdır. Şu hâlde siyasi sorumluluğu olan bir yöneticiyi halk veya onun temsilcileri görevden alabilir. Parlamenter hükümet sisteminde yürütme organının bir kanadını oluşturan Bakanlar Kurulu, halkın temsilcilerine, yani parlamentoya karşı sorumludur. Parlamento güvensizlik oyuyla Bakanlar Kurulunun görevine son verebilir. Ancak yürütme organının diğer kanadını oluşturan devlet başkanının siyasi sorumluluğu yoktur (Gözler, 2018). Devlet başkanının siyasi sorumsuzluğu parlamenter sistemin temel ilkelerinden biridir. *Siyasi sorumsuzluk, devlet başkanının görev süresi devam ederken parlamento ya da başka bir organ tarafından görevden alınmaması anlamına gelir.*

1982 Anayasası, 2017 Anayasa Değişikliği 'ne kadar, siyaseten sorumsuz ancak oldukça yetkili bir cumhurbaşkanlığı makamı öngörüyordu. Siyasi sorumluluğu bulunmadığı için ağır siyasi hataları olsa da halk veya halkın temsilcileri tarafından görevden alınması mümkün değildi. 2007 yılında yapılan

Cumhurbaşkanı siyasi olarak halka karşı sorumludur.

anayasa değişikliğiyle geniş yetkilere sahip olan, ancak aynı zamanda sorumsuz olan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi kabul edilmiş ve bir kişinin iki defa Cumhurbaşkanı seçilmesine imkân tanınmıştır. Ancak Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi kabul edilmekle birlikte siyasi sorumsuzluğu ve karşı-imza kuralı ile ilgili bir değişiklik yapılmamıştır. Zaten geniş yetkilere sahip olan ve halk tarafından seçilme usulü sayesinde doğrudan demokratik meşruiyet gücünü elde eden bir Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğunun hiç olmaması, kamu hukukundaki, "Yetkinin olduğu yerde sorumluluk da mutlaka olmalıdır" yönündeki genel ilkeye aykırılık oluşturmakta idi.

Başkanlık sisteminde başkan doğrudan halk tarafından sabit bir süre için seçilir ve seçildikten sonra parlamento tarafından görevine son verilemez. Dolayısıyla başkanlık sisteminde başkanın siyasi sorumluluğu halka karşıdır ve ancak seçimler yoluyla ortaya çıkarılır (Atar, 2018).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde de kuşkusuz *Cumhurbaşkanı siyasi olarak halka karşı sorumludur*. Saf başkanlık sisteminde bulunmayan ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde bulunan özelliklerden biri de yasama ve yürütme organına karşılıklı fesih yetkisinin tanınmasıdır. Anayasa'ya göre, hem TBMM hem de Cumhurbaşkanı seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Acaba karşılıklı fesih yetkisinin tanınmış olması nedeniyle Cumhurbaşkanının dolaylı olarak Meclise karşı siyasi sorumluluğunun bulunduğu söylenebilir mi? Bir görüşe göre, TBMM her ne kadar Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğunu ortaya çıkararak görevine son veremiyor ise de, Anayasa'daki seçimleri yenileme yetkisini kullanarak başarısız gördüğü Cumhurbaşkanının halk tarafından tekrar seçilmemesinin yolunu açabilir. Halk, Cumhurbaşkanını başarısız bulduğu takdirde tekrar seçmeyebilir (Atar, 2018). Bir başka görüşe göre, TBMM, seçimleri yenileme yetkisini kullandığı anda sadece kendisinin değil Cumhurbaşkanının da seçime gitmek zorunda kalmasına kapı açmış olacaktır. Bu da bir nevi, araları iyi olmayan Cumhurbaşkanına karşı siyaseten bir hesap sorma anlamına gelecektir. Aynı zamanda bunun, uzlaşamamanın etkisiyle sistemin tıkanmasını bertaraf etmeye yönelik pozitif bir katkısı da olacaktır. Cumhurbaşkanının, TBMM'ye karşı dolaylı biçimdeki bu siyasi sorumluluğunun yanında, halka karşı ise doğrudan bir siyasi sorumluluk altında olduğu açık bir realitedir (Gül, 2017).

Cezai sorumluluk

Cezai sorumluluk, ceza hukukuna ilişkin sorumluluktur. Bir başka deyişle, suç işlenmesinden kaynaklanan sorumluluktur. Cezai sorumluluğun müeyyidesi, hapis cezası, para cezası gibi cezai yaptırımlardır. Cezai sorumluluk bazen görevin sona ermesine de yol açabilir.

Kural olarak, parlamenter sistemlerde devlet başkanının siyasi sorumluluğu olmadığı gibi, cezai sorumluluğu da yoktur. Monarşilerde, monarğin siyasi sorumsuzluğu gibi cezai sorumsuzluğu da mutlaklıdır. Cumhuriyetlerde cumhurbaşkanının cezai sorumsuzluğu kural olarak kabul edilmiştir. Ancak monarşilerden farklı olarak mutlak değildir. *Cumhurbaşkanının cezai sorumsuzluğu, sadece görevi ile ilgili suçlarla sınırlıdır. Ayrıca görevi ile ilgili*

Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.

suçlardan cezai sorumsuzluğu da mutlak değildir. Kişisel suçlardan ise her vatandaş gibi sorumludur.

1982 Anayasası'nın ilk şeklinde, "Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tam sayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır" hükmü bulunmaktaydı. Anayasadaki bu hükümden hareketle Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı cezai sorumluluğunun bulunmadığı, ancak istisnai bir durum olarak vatana ihanetten dolayı sorumlu olduğu kabul edilmekteydi.

1982 Anayasası'nın ilk şeklinde, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı sorumlu olduğuna ya da olmadığına dair bir hüküm yoktu. Anayasada, Cumhurbaşkanını kişisel suçlarından bağışık tutan bir hüküm olmadığına göre, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili olmayan kişisel suçlarından dolayı sorumlu olduğu kabul edilmekteydi.

2017 Anayasa Değişikliği ile Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğuna ilişkin hükümlerde esaslı değişikliklere gidilmiştir. Yeniden düzenlenen Anayasa'nın 105. maddesine göre, *Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.* Burada, suçun ne zaman işlendiği konusunda bir belirleme yapılmadığı gibi, görevi ile alakalı olup olmadığı konusunda da bir belirleme mevcut değildir. Dolayısıyla, burada sözü edilen suç, görev esnasında ya da göreve başlamazdan önce işlediği iddia edilen herhangi bir suç olabilir. Ayrıca yapılan değişiklik ile Cumhurbaşkanının Yüce Divanda yargılanacağı suçların kapsamı da genişletilmiştir. Anayasa'nın ilk şeklinde sadece vatana ihanet kapsamında yer alan suçlardan yargılanabilirken, değişikliğe göre, görevi ile alakalı olsun olmasın bütün suçlardan dolayı yargılanma yolu açılmıştır. *Anayasaya göre, Cumhurbaşkanı, hem göreviyle ilgili suçlardan hem de kişisel suçlarından sorumludur.*

Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğunu düzenleyen Anayasa'nın 105. maddesine göre; Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Üye tam sayısı 600 olduğuna göre, Cumhurbaşkanı hakkında soruşturma açılmasının istenebilmesi için 301 milletvekilinin imzası gerekir.

Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tam sayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir. Anayasa, milletvekillerinin parti disiplininden uzak olarak vicdani kanaatleriyle hareket etmesini sağlamak üzere oylamanın gizli oyla yapılmasını öngörmüştür. Soruşturma açılmasına karar verilebilmesi için 360 milletvekilinin oyu gereklidir. Bu karar yeter sayısının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi hâlinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.

Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi hâlinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, *üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla* Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı'nın görevi sona erer. Anayasa'nın 101. maddesi, Cumhurbaşkanı seçilme yeterliliğini düzenlerken milletvekili seçilme yeterliliğine göndermede bulunmaktadır. Dolayısıyla Yüce Divan yargılaması sonucunda milletvekili seçilmeye engel bir suçtan mahkûm olan Cumhurbaşkanı'nın görevi sona erer. Yüce Divanda seçilmeye engel olmayan bir suçtan mahkûm olan Cumhurbaşkanı'nın görevi sona ermez.

Cumhurbaşkanı'nın görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da Anayasa'nın 105. maddesindeki hüküm uygulanır.

Bireysel Etkinlik

- Cumhurbaşkanı'nın cezai sorumluluğu konusunda anayasanın ilk şekli ile son şekli arasında ne gibi farklılıklar bulunmaktadır. Konuya ilişkin mülga hükümler ile yürürlükteki hükümleri karşılaştırarak farklılıkları tespit ediniz.

Hukuki sorumluluk

Hukuki sorumluluk, özel hukuka tabi olan sorumluluk demektir. Cumhurbaşkanı'nın hukuki sorumluluğunu, *göreviyle ilgili hukuki sorumluluk ve kişisel işlem ve eylemleriyle ilgili hukuki sorumluluk* olmak üzere ikiye ayırıp açıklamak gerekir.

Cumhurbaşkanı'nın göreviyle ilgili olmayan, kişisel eylem ve işlemlerinden dolayı sorumluluğu, tıpkı diğer kişiler gibi tamdır. *Cumhurbaşkanı, görevi dışındaki işlem ve eylemleriyle kişilere verdiği maddi ve manevi zararlardan dolayı genel hükümler çerçevesinde herkes gibi sorumludur.*

2017 Anayasa Değişikliği öncesinde, Cumhurbaşkanı'nın göreviyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğunun olmadığı kabul edilmekteydi. Anayasa'nın ilk şeklinde, "Cumhurbaşkanı'nın resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dâhil, yargı mercilerine başvurulamaz" hükmü bulunmaktaydı. Bu hükümden hareketle,

Cumhurbaşkanı, görevi dışındaki işlem ve eylemleriyle kişilere verdiği maddi ve manevi zararlardan dolayı genel hükümler çerçevesinde herkes gibi sorumludur.

Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğunun olmadığı kabul edilmekteydi.

2017 değişikliğinden sonra, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğunun olduğunu kabul etmek gerekir. Zira yeni sistemde Cumhurbaşkanının eylem ve işlemlerinin sorumluluğunu yüklenen Bakanlar Kurulu ve Başbakan yoktur. Artık yürütme yetkisi tümüyle Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı yürütme yetkisini tek başına kullanır. Anayasa, 2017 değişikliğinden önce olduğu gibi, Cumhurbaşkanına sorumsuzluk tanımadığına göre, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğunun olduğunu kabul etmek gerekir. Aksi hâlde söz konusu eylem ve işlemler yargı denetimi dışına çıkarılmış olur. Şu hâlde *Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili bir eylem veya işleminden dolayı devlet veya kişiler zarara uğramış iseler, bu zararın tazmin edilmesi mümkündür.*

CUMHURBAŞKANI YARDIMCILARI VE BAKANLAR

Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların Konumu

2017 Anayasa Değişikliklerinin getirdiği yeniliklerden biri de Cumhurbaşkanı yardımcılarınıdır. Anayasa'nın 106. maddesine göre, *Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.* Görüldüğü üzere Anayasa, Cumhurbaşkanı yardımcılarının sayısını belirtmemiştir. Bu durumda Cumhurbaşkanı, kendisine bir veya daha fazla sayıda yardımcı atayabilir.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. ABD başkanlık sisteminde başkan yardımcısı başkanla birlikte halk tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde ise, Cumhurbaşkanı yardımcılarını doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar. ABD başkanlık sisteminde bakanlar Başkan tarafından atanmakla birlikte Senato'nun onayı gerekir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde ise, bakanlar doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı tarafından atanır. TBMM'nin onayına gerek yoktur.

Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanacak kişinin milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olması gerekir. Bunun dışında başka bir şart aranmamıştır. Bir kimsenin aynı anda hem milletvekili hem de Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakan olması mümkün değildir. Anayasaya göre, *Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.*

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları, Anayasa'nın 81. maddesinde yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde ant içerler. Cumhurbaşkanı atanan Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve Bakanları atanmalarını takip eden gün ant içerler (6271 sayılı Kanun, m. 21/3). Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve Bakanların göreve başlayabilmeleri için ant içmeleri gerekir. Ant içme göreve başlamanın bir şartıdır. Atanmış ancak henüz yemin etmemiş bir Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan görev ve yetkilerini kullanamaz.

Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını, Cumhurbaşkanı tarafından verilen görevleri yaparlar. Cumhurbaşkanı yardımcılarını, Cumhurbaşkanı karşı sorumludur.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların görevi; ölüm, istifa ve milletvekili seçilme yeterliliğinin kaybı hâlinde sona erer. Ayrıca Cumhurbaşkanının görevinin sona erdiği her durumda Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların da görevi sona erer. Yine Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer. Keza Cumhurbaşkanının azil yetkisini kullanması hâlinde Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların görevi sona erer. Anayasa, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır demek suretiyle Cumhurbaşkanına istediği her zaman Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların görevine son verme yetkisi tanımıştır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olduklarına göre, Cumhurbaşkanı bu kişilerin görevine elbette tek başına son verebilmelidir.

Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Görev ve Yetkileri

Cumhurbaşkanı yardımcısının en önemli görev ve yetkisi, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde (m. 106/2) veya Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hâllerinde (m. 106/3), Cumhurbaşkanına vekâlet etmek ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanmaktır. Birden fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı varsa, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde, yenisi seçilene kadar en yaşlı Cumhurbaşkanı yardımcısı, Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hâllerinde ise, Cumhurbaşkanının görevlendirdiği yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır (m. 18/).

Cumhurbaşkanı yardımcıları Millî Güvenlik Kurulu üyesi olarak Kurul toplantılarına katılırlar ve Cumhurbaşkanı Kurulun gündemini belirlerken Cumhurbaşkanı yardımcılarının önerilerini dikkate alır. Ayrıca Cumhurbaşkanının katılmadığı durumlarda Millî Güvenlik Kuruluna Cumhurbaşkanı yardımcısı başkanlık eder (m. 118).

Anayasanın verdiği bu görev ve yetkiler dışında, Cumhurbaşkanı yardımcısına kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle başka görev ve yetkiler verilmesi mümkündür. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre, *Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanı tarafından verilen görevleri yaparlar (m. 17).*

Cumhurbaşkanı, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesine göre, yetkilerinden bir kısmını gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak belirterek Cumhurbaşkanı yardımcılara devredebilir.

Bakanların Görev ve Yetkileri

Anayasaya göre, yürütme yetkisi yalnızca Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmakla birlikte bakanlar, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve diğer görevliler yürütme yetkisinin kullanılmasına katılırlar. Bakanlar, yürütme yetkisinin

Bakanlar, yürütme yetkisinin kullanılmasında Cumhurbaşkanına yardımcı olan kişilerdir. Bakanlar hem siyasi hem de idari yönden Cumhurbaşkanına bağlı ve ona karşı sorumludurlar.

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

kullanılmasında Cumhurbaşkanına yardımcı olan kişilerdir. Bakanlar, Cumhurbaşkanının belirlediği politikaları izlemek, programını ve aldığı kararları uygulamakla yükümlüdürler. *Bakanlar hem siyasi hem de idari yönden Cumhurbaşkanına bağlı ve ona karşı sorumludurlar.*

1982 Anayasası'nın 106. maddesine göre, Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması *Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle* düzenlenir. Bakanlıklarla ilgili tüm bu hususlar 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde düzenlenmiştir. Söz konusu Kararnamenin 38 ila 524. maddeleri arasında kurulan bakanlıkların görev ve yetkileri ile teşkilat yapısı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Bakanların görev ve yetkileri esas itibariyle yukarıda sözü geçen Kararnamede düzenlenmekle birlikte, Anayasa'nın bazı maddelerinde bakanlara verilmiş özel görev ve yetkiler de bulunmaktadır. Örneğin Anayasa'nın 124. maddesine göre, bakanlıklar, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Anayasa'nın 118. maddesine göre, Adalet, Millî Savunma, İçişleri ve Dışişleri Bakanları, Millî Güvenlik Kuruluna katılma yetkisine sahiptirler. Keza Adalet Bakanı, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun başkanıdır (m. 159).

Cumhurbaşkanı, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1. maddesine göre, yetkilerinden bir kısmını gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak belirterek bakanlara devredebilir.

Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların Sorumluluğu

Siyasi sorumluluk

Anayasa'ya göre (m. 106/5), *Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.* Her ne kadar bu düzenlemede sorumluluğun türünden ve sebebinden bahsedilmemiş olsa da, bunun siyasi sorumluluk olduğunu ve herhangi bir sebeple işletilebilecek bir sorumluluk olduğunu kabul etmek gerekir. Zira Anayasa'nın 104. maddesine göre Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanları atar ve görevlerine son verir. Aynı şekilde Anayasa'nın 106. maddesi, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır demektir. Anayasa'daki bu hükümlerden Cumhurbaşkanının Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların görevine her zaman son verebileceği anlaşılmaktadır. Görevden alma yetkisi herhangi bir şarta bağlanmış da değildir. Anayasaya göre, Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları hiçbir gerekçe göstermeden her zaman görevden alabilir. Şu hâlde bakanların Cumhurbaşkanına karşı olan sorumluluğu, siyasi sorumluluktur (Gözler, 2018).

Bakanların yasama organı, yani TBMM karşısında siyasi olarak sorumlu tutulabilmeleri mümkün değildir. Meclisin gensoru yoluyla bir bakanın görevine son verme yetkisi yoktur.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.

Cezai sorumluluk

Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların cezai sorumluluğunu *görevleriyle ilgili suçlarından dolayı cezai sorumluluk ve kişisel suçlarından dolayı cezai sorumluluk* şeklinde ikiye ayırıp incelemek gerekir.

Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların görevleriyle ilgili suçlarından dolayı cezai sorumluluğu vardır. Ancak göreviyle ilgili bir suç işleyen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın yargılanabilmesi için önce hakkında meclis soruşturması açılması ve soruşturma sonucunda Yüce Divana sevk edilmesi gerekir.

Anayasa'nın 106. maddesine göre, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi *üye tam sayısının salt çoğunluğunun* vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında da görevde buldukları sürede görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla soruşturma önergesi verilebilir. Bu önergede, görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında Meclis soruşturması açılması istenen Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.

Parlamentar hükümet sisteminde görev yapmış olan başbakanlar ve bakanlar hakkında da meclis soruşturmasına ilişkin hükümler uygulanır.

Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve *üye tam sayısının beşte üçünün gizli oyuyla* soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi hâlinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak on beş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi hâlinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor, Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi, *üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla* Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar görevleriyle ilgili olmayan suçlardan dolayı da cezai sorumluluğa sahiptirler. Türk Ceza Kanunu'nda

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanırlar.

düzenlenen öldürme, yaralama, cinsel saldırı gibi suçları işleyen Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, işledikleri bu suçlardan dolayı sorumludurlar.

Anayasa'ya göre, *Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanırlar* (m. 106/10). Anayasa'da yer alan bu hükmün konuluş amacı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanları asılsız ve keyfi suç ithamlarına karşı korumaktır. Anayasa'daki bu hüküm gereğince kişisel suç işleyen Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların dokunulmazlığı milletvekili dokunulmazlığındaki usule göre kaldırılır ve bunlar genel ceza mahkemelerince yargılanırlar. Görevle ilgili olmayan suçlardan dolayı Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların Yüce Divanda yargılanması söz konusu olamaz. Zira Anayasa, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların yalnızca görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan tarafından yargılanmalarını öngörmüştür (m. 148/6).

Göreviyle ilgili olmayan bir suçtan dolayı dokunulmazlığı Meclis tarafından kaldırılan Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bir bakanın görevi sona ermez. Ancak yargılama sonucunda milletvekili seçilme yeterliliğini ortadan kaldıran bir mahkûmiyet kararı verilir ve kesinleşirse, Cumhurbaşkanlığı veya bakanlık görevi sona erer.

Hukuki sorumluluk

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların hukuki sorumluluğunu, görevleriyle ilgili eylem ve işlemlerden kaynaklanan hukuki sorumluluk ve kişisel eylem ve işlemlerinden kaynaklanan hukuki sorumluluk şeklinde ikiye ayırıp incelemek gerekir.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların, görevi dışında, özel hukuk alanında, bir gerçek kişi olarak eylem ve işlem yapması mümkündür. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, göreviyle ilgili olmayan kişisel ve eylem işlemlerinden dolayı, diğer kişiler gibi, sorumludurlar. Satım veya kira sözleşmesi gibi çeşitli sözleşmeler yapan ve borç altına giren bir bakan sözleşmeden doğan borçlarını yerine getirmekle yükümlüdür. Aksi hâlde sözleşmenin diğer tarafı bakana karşı hukuk mahkemelerinde dava açabilir, cebri icra yoluna başvurabilir.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların görevleriyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı hukuki sorumluluğu, görevle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı devlete ve kişilere verilen zararların tazmin edilmesi sorumluluğudur. Bakanların görevleriyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı Devlet hazinesi zarara uğramışsa, Devletin uğradığı zararın tazmini, bakanlar aleyhine genel hukuk mahkemelerinde açılacak tazminat davaları yoluyla gerçekleştirilir. Bakanların görevleriyle ilgili eylem ve işlemleri nedeniyle kişilere verdikleri zararların da tazmin edilmesi zorunludur. Bu sorumluluk, idare hukukundaki "idarenin sorumluluğu"yla ilgili kurallara tabidir.

Devlet Denetleme Kurulu

Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanlığına bağlı üst denetleme organıdır.

Devlet Denetleme Kurulu, idarenin hukuka uygunluğunu, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesini ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kurum olan Devlet Denetleme Kurulunun kurulmasındaki temel amaç, merkezî idarenin önemli bir görevi olan denetim işlevini, siyasi etkilerin dışında kalarak tarafsız ve etkin bir şekilde yerine getirmesini sağlamaktır. Anayasa'nın 108. maddesi, Devlet Denetleme Kurulunun kuruluş amacını, "idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması" olarak ifade etmiştir.

Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulunun *Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır* (AY, m. 108/3).

Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

2017 Anayasa Değişikliği ile Devlet Denetleme Kuruluna *idari soruşturma* yapma yetkisi tanınmıştır.

Silahlı Kuvvetler, 1982 Anayasası'nın ilk şeklinde Devlet Denetleme Kurulunun denetim kapsamının dışında tutulmuştu. 2017 Anayasa değişikliğiyle Silahlı Kuvvetleri denetim dışında bırakan ibare kaldırılmıştır. Artık *Silahlı Kuvvetler de Devlet Denetleme Kurulunun denetimine tabidir. Yargı organları, daha önce olduğu gibi, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.*

5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 20. maddesine göre, denetlenen kurum, kuruluş ve kişilerce raporlara verilecek cevapların Kurula intikali sonrasında Kurul tarafından genel hükümlere göre ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulabilir ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümleri çerçevesinde konuyla ilgili İvedi Durum Raporu düzenlenebilir. Bu durumda Cumhurbaşkanının talimatı doğrultusunda ilgililer hakkında soruşturma açılabilir.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, *Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle* düzenlenir.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

Özet

- Monist yürütme organında, yürütme yetkisinin tümü tek bir organa aittir. Monist yürütme, başkanlık sisteminde görülür. Düalist yürütmede, yürütme organı ikili yapıdadır. Yürütme yetkisi, devlet başkanı ile bakanlar kurulu arasında paylaştırılmış durumdadır. Düalist yürütme, parlamenter ve yarı-başkanlık sistemlerinde görülür.
- 2017 Anayasa Değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kabul edilmiş ve yürütme organı monist bir yapıya dönüşmüştür. Anayasamıza göre, yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir. Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.
- Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer. Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse kural olarak en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
- Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder. Yürütme yetkisi tümüyle Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin önemli bir kısmı Anayasa'nın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı sahip olduğu yetkileri tek başına kullanabilir.
- Cumhurbaşkanı, siyasi olarak halka karşı sorumludur. Cezai açıdan hem kişisel hem de göreviyle ilgili suçlarından dolayı sorumludur. Ancak yargılanabilmesi için soruşturma açılıp Yüce Divana sevk edilmesi gerekir.
- Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir.
- Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.
- Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.
- İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.
- Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Cumhurbaşkanı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?
 - a) Cumhurbaşkanı, halk tarafından seçilir.
 - b) Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır.
 - c) Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
 - d) Milletvekilleri, Cumhurbaşkanı seçiminde tek başlarına adaylık başvurusunda bulunabilirler.
 - e) Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.
2. 1982 Anayasası'na göre, bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı aşağıdaki işlemlerden hangisi ile düzenlenir?
 - a) Anayasa
 - b) Kanun
 - c) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi
 - d) TBMM kararı
 - e) Genelge
3. 1982 Anayasası'na göre yürütme ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
 - a) Bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından Cumhurbaşkanınca atanır.
 - b) TBMM Başkanı, bakan olarak atanabilir.
 - c) Bakanlar Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.
 - d) Cumhurbaşkanı hem kişisel hem de göreviyle ilgili suçlarından dolayı Yüce Divanda yargılanır.
 - e) Bakanlar tüm suçlarından dolayı Yüce Divanda yargılanır.
4. 1982 Anayasası'na göre yürütme organı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?
 - a) Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra kendisine en fazla bir Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.
 - b) Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde, kırk beş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.
 - c) Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.
 - d) Bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır.
 - e) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

5. 1982 Anayasası'na göre aşağıdakilerden hangisi Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışında kalır?
- Üniversiteler
 - Yargı organları
 - İşçi sendikaları
 - Bağımsız idari otoriteler
 - Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
6. 1982 Anayasası'na göre, Cumhurbaşkanı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- Cumhurbaşkanı adayı gösterilecek kişinin milletvekili olması zorunludur.
 - Cumhurbaşkanı adayı gösterilecek kişinin milletvekili olması zorunlu olmayıp, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olması yeterlidir.
 - Cumhurbaşkanı adayı gösterilecek kişinin kırk yaşını doldurmuş olması gerekir.
 - Cumhurbaşkanı adayı gösterilecek kişinin yükseköğrenim yapmış olması gerekir.
 - Cumhurbaşkanı adayı gösterilecek kişinin Türk vatandaşı olması gerekir.
7. 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
 - İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır.
 - İkinci oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
 - İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması hâlinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
 - İkinci oylamaya tek adayın kalması hâlinde, Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.
8. 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı hakkında soruşturma açılmasına karar verilebilmesi için gereken karar yeter sayısı nedir?
- Üye tam sayısının salt çoğunluğu
 - Üye tam sayısının beşte üçü
 - Üye tam sayısının üçte ikisi
 - Üye tam sayısının üçte biri
 - Toplantıya katılanların salt çoğunluğu

9. 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı'nın hastalık veya yurt dışına çıkma gibi nedenlerle görevinden ayrılması durumunda kendisine aşağıdakilerden hangisi vekâlet eder?
- Cumhurbaşkanı'nın uygun göreceği bir bakan
 - Anayasa Mahkemesi Başkanı
 - Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri
 - TBMM Başkanı
 - Cumhurbaşkanı yardımcısı
10. Aşağıdakilerden hangisi Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri arasında yer almaz?
- Kanunları yayımlamak
 - Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek
 - Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak
 - Kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün Anayasa'ya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak
 - Üst kademe kamu yöneticilerini atamak ve görevlerine son vermek

Cevap Anahtarı

1.d, 2.c, 3.e, 4.a, 5.b, 6.a, 7.e, 8.b, 9.e, 10.c

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Atar, Y. (2018). Türk anayasa hukuku (12. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gözler, K. (2019). Türk anayasa hukuku dersleri (24. baskı). Bursa: Ekin Yayınları.
- Özbudun, E. (2017). Türk anayasa hukuku (17. baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2019). 1982 Anayasasına göre Türk anayasa hukuku (18. baskı). İstanbul: Beta Yayınları.